

Lausunto Suomen kestävän kasvun ohjelmasta (VNS 6/2020)

Sivistysvaliokunta, eduskunta

Nuorisotutkimusseura ry. kiittää mahdollisuudesta kommentoida Suomen kestävän kasvun ohjelmaa. Tulevaisuuden kannalta on ensisijaisen tärkeää, että Suomella on eri politiikkasektoreita yhdistävä ohjelma, jossa tarkastellaan kestävän kehityksen eri osa-alueita. Pidämme myös hyvänä, että ohjelmassa esitetään yksityiskohtaisia toimenpiteitä, joilla ohjelman kannatettavat tavoitteet kestävän kehityksen osalta voivat toteutua. Ohjelman tavoitteet ilmastonmuutoksen torjunnasta, vihreästä siirtymästä, koronapandemian aiheuttamien yhteiskunnallisten haittojen torjunnasta ja esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden ja kustannustehokkuuden lisäämisestä ovat keskeisiä tulevaisuuden haasteita, joihin valtiollaan on reagoitava ennakoivasti. Kiitämme näiltä osin ohjelman kokonaislinjauksia ja sen yleistä tavoitetta.

Kommentoimme tässä lausunnossa kestävän kasvun ohjelmaa erityisesti siitä näkökulmasta, miten siinä hahmotetaan nuorten ja sukupolvipolitiikan asemaa.

1. Vaikka tätä ei kestävän kasvun ohjelmassa erityisesti korosteta, on ilmastoteema jo lähtökohtaisesti sukupolvittunut: nyt ennakoidut ilmastovaikutukset tulevat koskettamaan tulevia sukupolvia jo siitä syystä, että he näkevät ilmastonmuutoksen ja sen hidastamista koskevien toimien vaikutukset elämänkaarensa aikana vanhempia sukupolvia pitkäkestoisemmin. Ilmastoteemat ovat myös nostaneet merkitystään nuorten kokemuksessa verrattain paljon viime aikoina. Nuorisobarometrin 2018 mukaan ihmisestä johtuva ilmastonmuutos on eniten huolta tai epävarmuutta aiheuttava tekijä nuorille. Kaksi kolmannesta nuorista ilmoitti kokevansa asian suhteen huolta tai epävarmuutta.

Nuorten ilmastonmuutokseen reagoimista on julkisuudessa lähestytty kiinnittämällä huomiota nuorten ilmastohuoleen. Tällöin huomio kiinnittyy erilaisiin *ongelmiin*, eikä niinkään nuoriin *resurssina* yhteiskunnalle. Nuorisotutkimusseura haluaa korostaa, että kestävää tulevaisuutta pohdittaessa on olennaista tarkastella *nuorten poliittista toimijuutta* heidän erilaisissa kasvuympäristöissään, mutta myös laajemmin kansalaisyhteiskunnassa ja edustuksellisessa demokratiassa. Kestävän tulevaisuuden ennakkoinnissa tulisi myös pohtia, millaisten mekanismien kautta nuorten jo olemassa oleva aktiivisuus saadaan yleiseen käyttöön ja toisaalta sitä, miten voidaan tukea niitä

nuoria, jotka eivät vielä ole aktiivisia. Tutkimuksissa on viitteitä siitä, että erityisesti ilmastoteemat koskettavat nuoria ja rohkaisevat heitä vaikuttamaan.

Nuorisobarometrin 2018 mukaan Suomessa nuorten mielenkiinto yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on kasvussa. Nuoret, jotka kantavat huolta ilmastokriisistä, ovat muita todennäköisemmin myös aktiivisia yhteiskunnallisia vaikuttajia. Tutkimuksissa on myös tuotu esille, että toiminta tarjoaa keinon purkaa ilmastokriisin aiheuttamaa ahdistusta ja toivottomuutta. Olennainen osa tätä toimintaa on vertaisryhmässä yhdessä merkityksellisten asioiden tekeminen toisten nuorten kanssa. Nuorisotutkimusseura toivoo, että nykyistä käsikirjoitusversiota vahvistetaan tuomalla siihen esiin lasten ja nuorten toimijuuden näkökulmaa ja nähdään se yhtenä tulevaisuuden kestävästä Suomen rakennuspuuna. Lisäksi toivomme, että ohjelmaan liitetään konkreettisia keinoja, miten nuoret voivat osallistua tulevaisuutta koskevaan päätöksentekoon muutenkin kuin konsultaatio-osallisuuden kautta.

2. Kestävän kehityksen ohjelman ansionsa on se, että siinä pyritään yhdistämään kestävä kehityksen eri ulottuvuuksia. Tässä on myös onnistuttu. Nuorisotutkimusseura haluaa kiinnittää huomiota siihen, että sosiaalisesti kestävä kehitys näyttäytyy ohjelmassa pikemminkin erilaisten interventioita kaipaavien ongelmien tai mahdollisten ongelmien valossa, eikä kokonaisvaltaisen, yhteisöllistä hyvinvointia lisäävien toimien kautta. Erityisesti nuorisopaketti kutsuttu osio sisältää toimenpiteitä niille nuorille, joilla on hankaluuksia kiinnittyä yhteiskunnan tyypillisille työ- ja koulutuspoluille. Kohdennettuja toimenpiteitä tarvitaan kestävä tulevaisuuden rakentamisessa, mutta myös myös näkökulma universaalipalveluihin on tarpeen. Nuorisotutkimusseura esittää, että ohjelmaan lisätään tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka koskevat kaikkien nuorten kestävää hyvinvointia.
3. Ohjelmassa kiinnitetään erityisesti huomiota Ohjaamoihin nuorten palveluina. Ohjaamot, jotka ovat matalan kynnyksen universaaleja palveluita ja joissa toimitaan poikkihallinnollisesti, ovat eittämättä tärkeä väline niiden nuorten osalta, jotka eivät kiinnity suoraviivaisesti työ- ja koulutuspoluille. Tärkeää kuitenkin on analysoida myös muiden palvelujen toimivuutta. Ohjelmasta puuttuu esimerkiksi laajempi nuorisotyön näkökulma ja iso joukko muita nuorille suunnattuja palveluita, joiden luonne kaikille nuorille suunnattuina universaalipalveluina on tukea nuorten kehitystä.

Nuoruus on elämänvaihe, jolla on omat tehtävänsä ja se on itsessään tärkeä, ei vain siirtymävaihe työelämään. Nuorten koulutuksen ja työhön pääsyn kannalta olisikin tärkeää tarkastella nuoren elämän kokonaisuutta ja kuunnella nuorten omia kokemuksia / näkemyksiä, jotta voidaan parhaalla tavalla tukea ja auttaa nuoria, joiden on vaikeuksia saada peruskoulun päättötodistus, päästä peruskoulun jälkeiseen

koulutukseen ja koulutuksen jälkeen töihin. Tämä koskee sekä haastavassa elämäntilanteessa eläviä, syrjäytymisvaarassa olevia nuoria että laajemmin koko nuorten kokonaisuutta. Tämän takia Nuorisotutkimusseura haluaa korostaa nuorten kuulemisen tärkeyttä, kun luodaan tulevaisuuden kestävää Suomea.

4. Kestävän kehityksen ohjelmassa koulutuksella nähdään olevan keskeinen merkitys. Voi kuitenkin todeta, että koulutuksen merkitys on siinä ensisijaisesti yksilöitten ja kansakunnan osaamista lisäävä eikä niinkään keino omaksua uudenlaisia kulttuurisia, eettisiä ja elämäntavallisia toimintoja. Tätä näkökulmaa voidaan kutsua esimerkiksi eko-sosiaaliseksi sivistykseksi. Nuoria ilmastotoimijoita koskevan tutkimuksen mukaan nuorille keskeiset ulottuvuudet tulevaisuuden hyvässä ja kestävässä yhteiskunnassa ovat kohtuullisuuden ja reiluuden hyveet sekä käytännön käsitykset siitä, miten näitä hyveitä parhaiten edistetään. Jos tulevaisuudessa tarvitaan suuria rakenteellisia muutoksia, tämä tarkoittaa väistämättä niin lapsuus- ja nuoruus- kuin aikuisiässä tapahtuvaa kasvatusta, joka ulottuu paitsi toimintaan, myös arvoihin, asenteisiin ja elämäntapoihin. Nuorten osalta tähän osallistuu koulutusjärjestelmän sisäisen (formaalin) oppimisen lisäksi myös koko joukko non-formaaleja (koulutusjärjestelmän ulkopuolisia) tahoja. Eko-sosiaalisen sivistyksen korostaminen vahvistaisi ohjelman koulutusjärjestelmän koskevan osion tarkastelua ja koulutuksen ulkopuolisen oppimisen huomioiminen parantaisi sen jatkuvaa oppimista koskevia osioita.
5. Kestävän kehityksen ohjelmassa vähemmälle huomiolle tai kokonaan huomiotta jäävät erilaisten palvelujen ja talousjärjestelmän ulkopuoliset yhteiskunnalliset instituutiot. Tällöin jää näkymättä yhtäältä se, kuinka tärkeää nuorten kasvulle ja hyvinvoinnille ovat nuorten perhe, vertaissuhteet ja vapaa-aika. Lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikka tulisi nähdä kokonaisuutena, joka mahdollistaa erilaisten nuorten tukemisen. Tämän takia näemme, ettei palvelujen näkökulma ole pelkästään riittävää kestävä kehityksen sosiaalisten ulottuvuuksien varmistamiseen.

Ohjelmassa ei myöskään laajamittaisesti tarkastella, mikä merkitys kansalaisyhteiskunnalle on kestävä kehityksen rakentamisessa. Niin kansalaisyhteiskunnan järjestäytyneellä kokonaisuudella (kansalaisjärjestöt) kuin järjestäytymättömällä (nuorten vertaisryhmät, vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa) osalla on merkitystä kestävä tulevaisuudelle. Nuorten ilmastoliikettä ja -toimijuutta esiin tuonut tutkimus on korostanut, että nuoret näkevät kestävä kehityksen lähtevän paitsi rakenteellisista muutoksista myös kansalaisten demokraattisesta yhteistoiminnasta eri areenoilla. Tämän näkökulman huomioiminen vahvemmin olisi toivottavaa.

Nuorisotutkimusseuran ja Nuorisotutkimusverkoston puolesta Helsingissä ja Oulussa
21.1.2021,

Eila Kauppinen, tutkijatohtori

Tomi Kiilakoski, dosentti, vastaava tutkija